

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

F11834
102000

„El Ausztriától“ és „büdös oláh“

Irta: Kéri Pál

Panamisták, összeférhetetlenek és egyéb képviselők

Mi az a katolikus sajtó-hölgybizottság?

**Vázsonyi és a Pesti Hirlap
Sándor László főkapitány
börzsekrachja**

**Károlyi Imre gróf üzletei
Már megint Szerényi!**

Miért van sajtómonopólium?

**Wilson és a pesti árdrágítók
Gonda ur bevonultat**

**Miért nyer minden díjat
Haranghy?**

**Szomory kitűnő darabja
rossz előadásban**

Daliás idők stb.

H 209

DÉLI HIRLAP

Lázár Miklós napilapja, Egyes szám ára 12 fill.

Előfizetési ára:

Egész évre ... 30. — korona
Félévre ... 15. — korona
Negyedévre ... 7.50 korona

MOZGÓKÉP - OTTHON
TERÉZ-KÖRUT 29 TELEFON 144-98

Az előadások 5, 7 és 9 órákor kezdődnek

JACK,
A leggrandiózusabb
műsor!
A CSODAMAJOM

FELTALÁLÓK UTNYUTÓJA

nélkülözhetetlen.

Díjtanulni küldi Áron és Molnár szabadtéri Irada, VIII., Budapest, József-körút 9.

Csász. és kir.
udv. szállító

Sternberg hangszergyár
zongoratermelő
Budapest, Rákóczi-ut 60

Csász. és kir.
udv. szállító

A belváros legelőkelőbb
mozgóképfilmháza

A CORSÓ

előző évi mutatja
ho a STAL-film-
gyár új filmszen-
szenelőjét a

Vihar utján dráma 9 felv. Továbbá ho-
mál a műtársra került. Most
Egy orvos naplaja, dráma 4 felvonás-
ban, Bessermann Antal a főszerepben.

A Magyar Repülőgyár Rt. a minap tartotta közgyűlését, amely az igazgatótanács által előterjesztett 1917. évi zárszámadást, valamint a nyerevényüzletészámra vonatkozó indítványt jóváhagyóan tudomásul vette. Az 1917. évről szóló osztalékelszámolások 24 koronában, Budapesten a Magyar Országos Bank Rt. és Bécsben az Allgemeine Depositenbank pénzfőzrainál október 1-től kezdve kerülnek kiizetésre. A közgyűlés Neumann Gábor, a Magyar Országos Bank Rt. vezérigazgatóját, az igazgatótanácsba új tagul beválasztotta.

Diang crème
Diang puder

3 és 6 koronás
dobozokban

Mindenütt kapható!

U'RANIA SZÍNHÁZ
RÁKÓCZI-UT 21

Előadások kezdete 8 óra,
8, 10, 8 és 10 órákor

A Negyvenéves Férfi

TOSCA

Susanne Grandjean
a főszerepben

AZ EMBER

Uj embereket!

A béke napja mégis csak fölragyog tán végre, de Magyarország, amennyire lehet, késleltetni akarják a békét. Wilson egyelőre válasra sem méltatta ezt a híres dunai monarchiát és minálunk még mindig nem akarják észrevenni, hogy mi történik az egész világon. Magyarország, mint mindenben, ebben a korszakos átalakulásban is messze mögötte marad a civilizált államoknak. Ez itt egy darab sötét, barbár Ázsia, rengeteg Bakony, ahová a béke fölkelő napjának melegítő és világító sugarai csak nehezen, megkésve, lopva érhetnek el. Magyarországon ezekben a katasztrófától terhes, komor órákban is Wekerle Sándor nevű deris aggastyán és Tisza István nevű bihari pandur irányítják a dolgot.

Azaz hogy, miután Tiszának és Wekerlének mégis pusztulniok kell, felröppent néhány új név. Még pedig milyen nevek! *Windischgrätz* herceg, *Szterényi* báró, *Wlassich* báró, *Návay* Lajos, *Berzevicsy* Albert és még egész sereg ilyen illusztris forradalmár, akinek a neve ugye bár alkalmas arra, hogy az új időknek zászlójára írjuk. Rettenetes, hogy micsoda büzös és ostoba kísérletezés folyik Magyarországon, azért, hogy a régi, becstelen uralmat fenntartásák, hogy a magyar nép továbbra is jogfosztott rabszolga maradhasson, —

hogy a hitbizományok urai, hűlye magnások és egyéb kiuzosorázó magyar urak uralkodjanak továbbra is ezen az átkozott földön és az egész világon elhalt, második demokrácia elől örökre bezárják Magyarország ódon, dohos kapuit. Ezek a szerencsétlenek még most sem — messzire menekültek — sem veszik észre, hogy az ő gyászos emlékeztető uralmuknak vége és magukkal akarják rántani a *tesmetöbe*, a *kripták* alá az egész országot és a jobb sorsra érdemes magyar népet. Hát nem fog nekik sikerülni. Ez a büzös és bárgyu kísérletezés a magyar politika értéktelen és korhadat sakkfiguráival mégis csak meg fog szünni, Wekerlével együtt elpusztulnak *Szterényi*ék, *Windischgrätz*ék és a többi ártalmas alakjai a boldogtalan magyar közéletnek.

Uj embereket akarunk látni a fórumon, a magyar népet akarjuk hallani ott, ahol idáig degenérált magnások raccsoltak. A népek békéjét csak a népek köthetik meg és a magyar nép igazi képviselőit akarjuk végre az ország élén látni, a magyar nép képviselőiből alakítsanak kormányt és akkor meg fog érkezni Wilson felelete és akkor odaülnek velünk tárgyalni a zöld asztalhoz. Azokkal azonban, akik most hivatlanul, kártévő módon szélhámoskodnak az ország nevében és a nép nevében, azokkal ugyan hogy állhatna szóba az ellemség, amikor a magyar

nép sem áll velük szóba és ennek a megcsapolt magyar népnek pusztító haragja, majd meglátják, hogy hamarosan elsöpri őket az útból. A béke utjából és a szabad, boldog, önálló Magyarország utjából.

(G.)

CSAK NEM SZTERÉNYI? A hideg végigfut a hátunkon és elfog bennünket a borzalom, amikor megint Sztérényit nevével olvassuk a lapokban. Megszoktuk, hogy minden újság valamennyi rovatjában szerepel ez a báró Sztérényi és annyi reklámot kap, hogy az már undorító. Ma mélyit, holnap ankéztetik, rendeletet ad ki, felolvás, de az a különös zamata, kellemes csendűsége neve mindig ott tarkálk a lapok különfélé rovatában. Azután kezdett rosszul menni a németeknek, jött egy nagy fordulat és Sztérényi József lármas, agyonreklamizott nevével jölesően nélkülözött néhány nap óta. Sztérényi nem interjúváltatta magát, elhallgatott, eltűnt, semmit sem lehetett róla hallani. Örültünk a nagy mélyítő hirtelen elcsendesedésének, amikor egyszerre megint libabőrös lett a hátunk a rémülattól, mert megint a Sztérényi József nevével olvassuk az újságokban. Azt olvassuk, hogy egész komolyan szó van arról, hogy Sztérényi József báró vezeti ki az országot a kátyuból, hogy homo regius lesz, sőt ne ad isten, még miniszterelnök lesz ez a Sztérényi báró, ez a báró Sztérényi. Mi persze a világ minden kincséért nem hiszük ezt el, nevéfünk azon, hogy ez a Sztérényi folyton milyen híreket terjeszt, irat és hirdette magáról és bizony isten nem tudjuk elképzelni azt a lehetetlent, hogy Sztérényinek az új alakulásban nemcsak vezet, de akármilyen szerepe legyen. Nem, ez lehetetlenség! Nekünk hiába sütrög-forog, izgamosozog Sztérényi József, mi nem tartjuk őt a jövő emberének. *Mi egész másnak tartjuk őt*, legjobban esetben egy régmúlt mélyítőnek tartjuk. Mélylisen csak szép hangosan tovább, ne hitesse el önmagával és különösen ne akarja velünk elhitetni, hogy ő az államférfi, akit az ország népe vár. Nem. Ez nem ő. Ő immár a múlté. Béke havmára...

„El Ausztriától” és „büdös oláh”

Ma két kérdés uralkodik a helyzetben. Az egyik az Ausztriától való elszakadás, a másik a nemzetiségi kérdés. És nem veszik észre, vagy pedig elfeledkeznek róla, vagy mesterségesen elfeszítik onnan a figyelmüket, hogy ez a két kérdés összefügg, ez a két kérdés tulajdonképpen egy.

Magyarország rég független, szabad ország volna, rég volna önálló vámtérfülete, politikai szabadsága, magyar pénye, magyar külpolitikája: — és boldog ország volna, és a háborúba se rántódott volna bele, ha más lett volna a viszonyai nemzetiségeihez. Viszont nem mondhatja ki a különválást Ausztriától, vagy nem fogadhatja el az elszakadás kényszerűségét, csak úgy, ha el van szánva forradalmian új nemzetiségi politikára, vagy belemegy a nemzetiségi területeinek elvesztésébe.

Vajjon tudják-e azok a pártok, élükön Tiszával, amelyek most oly hirtelen mondták ki Magyarország függetlenségét, hogy ezzel kimondták egyuttal a nemzetiségek svájci méretű egyenjogusítását, örendelkező jogát is? Vagy pedig emlékező még, hogy a széteső Ausztria, legalább részben, összederítőzható lesz még és a most kimondott függetlenségét akkor egy formulával elintézzé visszazavíthatják és megterathatják a magyar nemzetiségi politika hűségese házörzőjét, a közösséget. Vagy csakugyan arra készülődnek-e, hogyha Ausztria megszűnik lenni és a mai Magyarország egyedül fenn nem állhat többé, visszavonulnak szolgabíráikkal, választásaiikkal, panamáikkal és hazug sovínuszukkal a kis Magyarország várába, váltásig odadobva az ententének az ország nemzetiségi részeit!

Az eddigi Magyarország, benne az eddigi nemzetiségekkel, az osztrák császári hatalomhoz való tartozás nélkül, fenn nem tartható. Az osztrák császári hatalom véde nekünk a magyar nemzetiségeket eddig attól, hogy körülöttünk alakult fajokon országok fölléni el nem ragadták. Mi ezért cserébe adtuk az osztrák császárnak katonát és adót, alárendeltük magunkat a háderségben szimbolizált és annak fővárosában, Bécsben magasztosult birodalom érdekeinek. Viseltük egy militarista, hódító szervezet, egy letelepült, hódított népeket fékmentartó hadsereghez hasonló szervezetenek minden kárát, igazát, csak hogy elvadított nemzetiségeinket el ne veszítsük. Ha most az összetartó, fékmentartó szervezet, a közösség megszűnik, szabadon kell engednünk nemzetiségeinket is. A magyar nép szabadságának előfeltétele, nemzetiségeinek tökéletes szabadsága.

Ezt hibáztuk el éppen negyvennyolcban. Félkeltünk az osztrák iga lerázására, de elmulasztottuk előbb nemzetiségeinket magunkhoz emelni. Amint meglatítottuk, az akkori európai harcéri helyzetet felhasználva, az osztrák fékmentartó, hódító szervezetet, nemzetiségeink fellázadtak ellenünk és megbuktunk.

Akkor még világosabb volt az, ami ma már elmosódott, de ami lényegében épp úgy igaz ma is, mint akkor volt, hogy a nemzetiségi kérdés tulajdonképpen, nagyjában *paraszt-kérdés*. Paraszt-földesúrkérdés. Akkor oly világos volt ez, hogy a nádor, az első nemzetiségi felkelésekről téve jelentést a császárnak, csak azt írta, hogy a *parasztook föllázadtak az urak ellen* és kérdezte, kik mellé álljon, az urakhoz, vagy a parasztokhoz? ... Természetes volt ez a feltevés akkor, hisz aki a nemzetiségeket közül nemessé lett (ma az irti magyar társaságba, államhivataltba,

bankba, képviselőházba jut) az már a magyar nemzethez tartozott, az már nem volt tót, vagy oláh. A tót vagy oláh volt a paraszt. A magyarok közt is voltak jobbágyok, szellérek — aminthogy sok olyan lázadásban, amit ma nemzetiségeknek tanítanak az iskolában, több magyar paraszt vett részt, mint szerb, vagy oláh — de a nemzetiségi mind paraszt volt egy szál. Még pedig a legrosszabb földiken tengődő, legkisebb telki, legnyomorúságosabb, legállatibb, leghagyatottabb paraszt. El kell olvasni Kánczy utazásai közt az erdélyi román éhínség leírását. Az éhen dögő oláh parasztasszonyokról úgy beszél, oly hideg, kegyetlen lenézéssel, mint ahogy egy Egyiptomban szolgáló angol tiszt írta le, mit látott éhínséges fellal falukban...

Akkor még, negyvennyolcban, csak azért adtuk el magunkat Ausztriának, hogy az osztrák segítséggel, benn az országban tarttuk féken és hajtsuk szolgálata a parasztságot, amelynek tulajnyomó része nemzetiség volt. Azóta a nemzetiségek külső segítségért kaptak, megalakultak a mi nemzetiségeinket fajokon szabad államok — legutolsóként most alakul a cseh. De azért, hogy a régi probléma még kulturális és külpolitikai elemekkel is bonyolult, azért megmaradt a régi paraszt-kérdés, közönséges osztály-élnyomatás kérdése.

Aminthogy a nemzetiségi kérdés mindenütt is paraszt-élnyomatás kérdése. Kurlandban, ahol a zsidó csak azt mondja „die Barone” és ezzel nem csak földesurat ért, hanem általában, kurlandi németet, akik meghódították a földet, úgy, hogy a lett parasztook most nekik, az ő birtokaikon dolgoznak. Vagy Törökországban, ahol a *rajah* keresztény jobbágy, meghódított görög, vagy macedón, vagy örmény, aki jogtalan rabzsola volt, de rögtön urra lehetett a kebelén belül demokra-

tikus török szervezetben, ha most hammednáma lett és az uralkodó osztályhoz csatlakozott.

... A kurlandi németiség volt a cárizmus leghibebb tömlöcirtója; tábornokai, kormányzói, csendőrsíztjei kurlandi eredetűek voltak. A török birodalom kénytelen volt függetlenségét eladni és a nyugati hatalmak kapzsiságát folyton tömni, csak hogy Európa, a Balkán népei védelmének szemforgató tükrözése mellett, megengedje nemzetiiségeinek kegyetlen elnyomását. A magyar uralkodó politika pedig eladta magát Ausztriának, hogy nemzeti ségeivel úgy bányásson, ahogy neki tetszett.

Most azonban elválnak Ausztriától.

Nem lehet azt kiabálni, „el Ausztriától”, nem lehet független Magyarországot kiabálni, én ezzel együtt kiabálni, mint ahogyan különben szokták, a sovinszta nemzetiiségi politikát. Aki el akar, vagy el mer válni Ausztriától, annak forradalmian új nemzetiiségi politikát is kell karnia. Szükségesen radikálisat. Mert a nemzetiiségi kérdés — szerencsére — csak paraszt-kérdés, osztályelnyomás kérdése. Nekünk tehát márról-holnapra, olyan szélsőségesen demokratikus és minden tekintetben szabad állapotokat kell teremtenünk, hogy a cseh, vagy román, vagy szerb állam ne kinalhasson jobbat.

Ezért rövidült és hazája ellen bűnös minden politikus, aki, ma bármi sovinszta elfogultságot enged szóhoz jutni elméjében a nemzetiiségekhez való viszonyunk rendezése dolgában. Teljes szabadság engedését a nemzetiiség minden kívánásának, mert nincs többé Ausztria, amely a sovinizmust védje!

Aki pedig haragszik a nemzetiiségre, az ne örüljön az Ausztriától való felszabadulásnak.

Kéri Pál.

Panamisták, összeférhetlenek és egyéb képviselők

Félre ne értsen az olvasó: itt és most nem politizálunk. Egyszerűen bekukkantunk öt percre a parlamentbe, amikor éppen összeül, hogy a béke kérdésében, ezéves államiságunk legnagyobb létproblémái felett döntson, — kimarkolunk a véletlenül bentülök közül egy tucatot és csokorba kötjük. Látjuk őket: ezek ők és ilyenek ők! Egy csópp tengervízben is benne van a tenger; ez az öletszerűen kiragadott egy tucat: maga a magyar parlament. Nézzétek meg őket egy kicsit közelebbről: bizhatunk-e ezeknek a bölcsességében, önzettségében és tettekeségében? Nem pártoskodunk, belekiváncokoztunk a csokorba jobbról is, balról is egy-egy virág. Gyakrabban mákvirág, mint ibolya. Bizhatunk-e ezekben? Képviseletük-e ezek egy megtépett, lázas, nagy akarásokban meddően vajudó ország óhajait, gondolatait, reményeit? Parlament-e ez, ahol egy tömegben az emberek törvényhozók, egyenként azonban gyakran üzletsek, felkészületlenek, egy letűnt kor könnyelmű meggyőződészetlenségében torzult gondolkodásnak, nem ritkán kártékonyak, silány felkészültségek, sőt szigmatizáltak is. Nem mind ilyen, de az állaga, amely színét, levegőjét, hangulatát adja, ilyen.

Vajjon parlament-e az, ahol szavazatával dönthet egy nemzet sorsa, jövője felett *vánka* Imre ur, akit a legrendább büntényekért ítéltek törvényes bírósága, *Hámori* László ur, akire ítélet sütötte rá az *életmiser-rejtégek, csempészés, árdrágítás, dögítés-kimérés* bélyegét? Parlament-e az, ahol törvényhozó egy *Baross* János vagy egy *Jármy* István, akit az ügyvédi kamara eltiltott az ügyvédség gyakorlatától

olyan anyagi tévedések miatt, amelyek nem férnek meg még az ügyvédi tisztességgel sem? Szónokolhat és szavazhat egy *Muszlay* Gyula és *Burdia* Zsilárd, akiket *Tisza* kiakolbólintott a munkapártból, mert a legkellemetlenebb szállítási botrányokba keveredtek. Emelt fővel állgahat és pózolhat *Lengyel* Zoltán, a véresszájú és kéréletetlen demagóg, a munkapárti ügytelenség vedlett ügyvéd-nagykereskedő.

Hegedűs Loránt ellen összeférhetlenség esetek tömegét jelentették be évek előtt és még ma sem tárgyalták le azokat, éppen úgy, mint a *Madarassy-Beck* Gyula báró elleniek sem, akinek háborús üzletreszedesedési ismeretek és akinek választóit becsmékkák, mert pénzért szavaztak a kellemes báróra, de a báró mandátumát még sem semmisítették meg, mert a báró ur elég gavallér volt a peticionálókkal visszavonítani a panaszt.

Vagy hogyan maradtak a parlament tagja *Hencz* Károly, aki egy gyilkos telepezés után kénytelen volt a pártból kilépni. Elfogadhatom-e nyugodtan törvényhozó *Pongrácz* János grófot, a hadsergélő és szerszám-szállítóját, *Rudnyánszky* Gyulát, *Baross* János királyi üzletinek hosszu idon át volt társát, *Barcsay* Andort, akinek több ügye volt a csődbírósággal, mint a parlamenttel és *Györffy* Gyulát, aki délelőttönként a képviselőházban menti a hazát és délutánonként az ügyvédi kamara fegyelmű választmányával menti magát klientsai alapítatlan feljelentésének őrfiai tömege ellen? Mert csillag a kereszténysocialistaság mezőben *Sitomay-Semadam*, minden zsiros banküllet részese és lefőlözője?

Géza bácsit látni meg szinte gyönyörűség; hogy dolgozik, sürgőforog, kapacitál és szaval a nemzetet az eleven lelkiismerete ugyanabban a társaságban, ahol *Lengyel* Zoltán is kapacitál lehet az ő gráci lopási, *Luft Rézi*, *Thaiszné-vádjaival*. A

nyugalmozott pecsétőr skartba tett pecsétőr kollegájával, *Vili* mesterral, ezzel a pohos *Nero-karikaturával*, aki *ebélszittin* cugos cipós lábaival *akarta* eltaposni a *sajtós* szabadságot; a *Rewentlowok* büzhöd arroganciájával kereste a *Tisza* kegyét és most, miután még azon az áron sem kellett, hogy keresztülgázzolt barátain, elvein, viszsztarugva az ő *Rácz* Dezső és *Perli* Somai közé, — a perszonális unió hazug rongyvaival akarja népvézérré kijátszani ismét magát.

Lehet ezreke a gentlemanokra rábízni — nem az ország, — de akár egy külvárosi társaskör sorsát is? Láthatom-e én a *Deák* Ferenc puritán bölcsességét a legobskurussabb hadsergecségek megbizott védőjében, *Pető* Sándor urban? *Mayer* Odönbén és *Szász* Pálban, akik kegyébbe voltak válogatásabb üzletekben, mint a legbüzhöz pénzágens busás haszonért több magyar földet juttattak oláh kézbe, mint az *Albina*? A derek *Papp* Zoltánokban, akik nemzeti színű pausálékkal rémitgették a bankokat és aranykötésű, gyémántkiadású *Haszai* Verai-ádkokkal résztulogónok költék be a *Petőfi*-társaság ócska cégére alatt az országot. Vagy ott van *Baria* Odön, az az agg beregi zsidó fiskális-finánczesni, — aki minden üzletet lefőlöz, minden obstrukciót elárult eddig és most végre öregségére — *de már két hónap óta megkeresztelten* — a *Wekerle* pénzügyi előadója, alvezére, *disz* szónok lett. *Schönbörn* gróf, akinek kétszázszor holdas terjeszkedését még *Bartha* Miklós is a rutinek legnyervelembb veszedelmének bélyegőzte a zsidóknál is. Vajjon van-e helye itt egy *Lakatos* Gyulának, aki mint ismeretlen senki kezébe az apósa — *Pellner* bankgazdát — pénzvél Miskolcra és megvesztegetve ellenfelet, kortest, szavazót, 300.000 koronáért forralisan megvásárolta ezt a hadikerületet?

Képviseletre a katolikus irányt Orosdy Fülöp báró ur, akin alig záradt meg a keresztvív, kitolakodott a svájci katolikus kongresszusra, ahol nem állott vele szóba senki? A legmeggyőződésebb pogromista: Landauer mester, aki csak így beszél prépostok és perzeleg bizalmas hitvitán a pápáról, hogy „legszentebb atyám” és „a legmagasztosabb ajak”. A kiváló Paizs Gyula, aki ugyanoly könyvséggel lett orthodox zsidó rásokból katolikus legénygyellit elnök, mint függetlenségi pártvezérből munkapárti korifeus. A jeles Okolicsányi László, aki függetlenségi programmal lépett fel a függetlenségi Jákóhálmán, hogy magát és kerületét a munkapártnak líferralja. Serbán Miklós, aki eladta a kerületét s miután a pénz felvette ellenjeltőlétől, megválasztatta — önmagát.

Ott látom a lapsílyesztő Richter pátert, akire nyíltan kiáltják a néps pártiak, hogy renegát, a „kisgazda” Novák Jánost, akit a háború kisparaszthól latifundiusos hadimiliumossá tett, Bethlen István gróf urat, akinek egyedül volt vakmerősége ahhoz, hogy a parlamentben román és szerb annexiót követeljen, Mangra Vazul metropolita urat, aki a legvéresebb száju agitátorból lojalis munkapárti lett e méltóságáért, aki ellen a legcudarabb vádakot nyomatták ki s akit nyilvános ülésen megverték. Kovácsy, az átok-specialistát, László Mihály bácsit, akinek nagy gyönyörűsége telthik ama csemétéiben, akiket a parlamentbe juttatott be a László-féle matura. Hámos Laciban, Csuzy Paliban, a hadseregszállítások miatt lemondott Daniel Gábor báró Lajos nevű gyermekében, a Rudnay Béla Egyed nevű első szülöttjében és a még Tisza által is elejtett Kubinyi Géza hírhedt gömri főispán hasonnevű fiacskájában ...

... Csak úgy találomra markol-

tuk ki és kötöttük bokréfába ezt a csokorvirágot.

És kérdezzük ezután: parlament-ez? Diktálhatnak-e még tovább ezek a szedett-vedett legények?...

Kun Andor.

TISZA FÉLREALL. Azt olvassuk, hogy Tisza István a végső győzelmet hirdető vitéz ezredes a munkapártnan szorgalmazta kiharidte, hogy ő félreláll. Szóval, Tisza megint eljártozta azt a megható komédiát, amit a szabadelvű párt bukásának idején eljártozott már egyszer. Azóta eljártozt már Tisza sok komédiát, eljártozt igen sok bűnös szerepet, eljártozt sok mindent és végül eljártozta már kis játékait. A eszparágás tehát nem igen lesz többé hatásos, nem hatódnak meg különösebben azért, hogy Tisza félreláll. Csak álljon nyugodtan félrel! Hiszen úgy sem ő tőle függ az, hogy fére áll, ameddig tőle függött, bizony nem áll félre és ha most elősír őt az idők járása és a történelmi események vihara, akkor ne tegyen úgy, mintha magától lenne. Dehogyan is áll ő félre a saját jószántából, ő elmegy, mert pusztulnia kell a helyéről és takarodnia kell vele a piszokból kinőtt munkapártnak is. Elég sok szerencsétlenségét zudították Tiszák az országra, most már igazán nem tehetnek mást, mint hogy zatajanul elvonulnak. Ami pusztaírti való és fáclánli való volt, azt úgy is elpusztította és földülta a munkapárti tatarjárás. Sokáig nem nő fü ott, ahol Tiszák jártak. Ne akarják hát, hogy a szivünk megpedegjen a mardosó fájdalomtól, amiért most végre rájuk alkotnyodott. Jő éjszakát, Tisza ezredes ur! Most értesülünk róla, hogy Tisza még se áll félre. Hat próbáljon nem félrelállni. Próbálja meg.

WEISS ÉS WOLFNER. Olvassuk az újságokban, hogy a király a magyar bárói méltósággal tünntette ki Weiss Manfrédet és Wolfner Tivadart, a két legismertebb hadseregszállított. Hála istennek! Igazán csak örülni tudunk annak, hogy Weiss Manfréd és Wolfner Tivadart azért, mert hadseregszállítókkal mértéketlen milliókat szereztek maguknak, még külön jutalmat, báróságot is kaptak. Vigasztalan helyzetünkben valóban földerít bennünket az ilyen örven-

Vázsonyi és a Pesti Hirlap

Azt mindig tudtuk, hogy Vázsonyi Vilmos a legnagyobb magyar kibékülő. Hiszen évtizedek óta egyebet sem tesz, mint szocialistákkal, radikálisokkal, negyvennyolcasokkal, hatvanhetesekkel, munkapártiakkal összevész és kibékül. Vázsonyi tisztetremelő kibékülési praxisában is a legtündökösebb kibékülés marad a Polónyi Gézával való szent békekötése. Aki ennél a békélni szedett látott, az — bandszal. Egymás keblén lógtak Vázsonyi és a milliószer kompromittált Polónyi, a legszembeket mondták egymásról, hogy azután a választójogi csatában ismét szembe kerüljenek és ekkor már Vázsonyi megint kezdett emlékezni Luft Rézire, Beke Erzsébetre és a többi szörnyűségre.

A legszebb dolgok egyike mégis csak az, ami Vázsonyi között és a Pesti Hirlap között évek óta végre megy. Ez már aztán csakugyan olyan valami szép, hogy — utálat nézni. Tudjuk nagyon jól, hogy vagy három esztendővel ezelőtt, Vázsonyi Vilmos és a P. H. fővárosi ügyek kapcsán erősen összeütözköztek. Vázsonyi akkor *Az Est* hasábjain két gyilkos nyilatkozatban tépte darabokra a Légrady-testvéreket, akik viszont a P. H.-ban enylegtek vissza Vázsonyinnak. Nem citaljuk most, amit Vázsonyi és Légrady egymás fejére olvastak, de megállapítjuk, hogy nagyon

detes kitüntetés. Mert hogy ez a két kitüntetés jól megérdemelt és örvendetes, azt olvashatjuk a fővárosi lapok sok mindenre képes hasábjain és olvashatjuk az imperialista politikáért még ma is lekesedő „Budapesti Hirlap”-ban elsősorban „Budapesti Hirlap”-ban elsősorban „Budapesti Hirlap”, hogy „hatalmass szerző szellem és pártatlan munkacsejtelő jérjű és a háboruban megbecsülhetetlen szolgálatakat tett a nemzetnek. A nemzet védelem sokat köszönhet az ő fáradsz hatalan munkásságának, leleményességének és lelkiismeretességének”. „Ami pedig Wolfner Tivadart illeti — lelkesedik rajonóg szerelemmel tovább a „Budapesti Hirlap” — az ő érdemei méltóan pesti Hirlap” — az ő érdemei méltóan sorakoznak Weiss Manfrédé mellé s ezzel máris eleget mondottunk azoknak a szolgálatoznak méltatására, amelyeket Wolfner gyárai teljesítettek a háború folyamán. A hadseregszállító nevezet nem hangzik kellemesen egyáltalán, de a Wolfner szállítást minden hivatott tényez csak magasztalni tudja. És az ilyen hadseregszállító méltó minden tisztelőre, amely a mi társadalmi rendünknek csak érheti a derék, munkás életű polgárt. Az ilyen férfiak ragját mindig-nemelőtt a saját munkásságuknak nagy-szerű eredményei szabják meg”. — Így rajong, lelkesedik, magasztal és ünnepel a „Budapesti Hirlap” azért, mert két millárdost bóróvá avattak, bizonyára bíányosok lehetnek az ösztöneink, mert mi nem találunk ezen semmi lelkesedni valót és amikor a lapok érclyitit dícséreteit és magasztalásait olvassuk, nem tehetünk róla, de erőst vesz rajtunk az utálat. Jaj de csunya!

AZ EMBER egy szűmának ára 1 kor.

A papírárk megdrágulása folytán A Ember előfizetési díját kényserítette vagyunk felemelni. Ezental A Ember előfizetési díja egy évre 50 korona, fél-évre 25 korona és negyedévre 12 korona, 50 fillér lesz. Egy szám ára egy korona.

ronda dolgokat vagdaltak egymáshoz. Történt azután, hogy Vázsonyi a szervezett munkásság és a radikálisok, valamint a Károlyi-párt segítségével miniszter lett. Mint-hogy pedig ez a betegesen hiu ember a kritikát nem tudja elviselni, kibékült gyorsan a *Pesti Hir*lappal és ennek a békének meghatározható és drámai részleteiről annak idején legendák keringtek a városban. Persze, hogy Vázsonyi kegyelmes urat akkor tájban a *P. H.* napnap után körülírógatta. Jött azután a választójogi csata, amelynek során megint cudarul szembe került a *P. H.* Vázsonyi Vilmossal. Mi tudjuk jól, hogy a választójogi elbuktatása körül magának Vázsonyi Vilmosnak igen nagy szerepe volt. Számos sulyos büne után és a sajtószabadság ellen elkövetett vérlázító brutalitásai után volt azonban egy korszak, amikor Vázsonyi a választójogi kérdésben nagyon becsültesen viselte magát.

Nem változtat a dolgon, hogy ez Vázsonyi miniszterségének utolsó napjaiban volt, akkor, amikor a piros bársonyszék már ugyanis elveszteknek látszott, tehát Vázsonyi rizikó nélkül mutatható elvöröséget. A tény mégis csak az, hogy Vázsonyi ezekben a napokban férfiasan tartotta magát a választójogi mellett és a Polónyival cimboráló *P. H.* a kíméletlen és igazságtalan támadások özönét zúdította a bukófélben levő igazságügyi miniszterre. Ez volt az egyetlen eset, amikor Vázsonyinak valóban igazza volt és amikor az őt ért támadások a legigazságtalanabbak voltak. Hogy

menyire így volt ez, azt leginkább bizonyítja, hogy a *Népszava*, amely természetesen egyedül a választójogi ügyért tartotta fontosnak, egész testtel kiállt és a *P. H.*-al szemben bravurosan megvédelmezte Vázsonyit, meg akarván védeni ezzel a választójogot. Az egész magyar sajtóban csak a *Népszava* állott akkor Vázsonyi mellett, ami érhető, hiszen Vázsonyinak akkor valóban igazza volt. Heteken keresztül változóan piszkolódságokkal illetve Vázsonyit a *P. H.*, azt írta róla, hogy *destruktív, hogy hazafiatlan, hogy elárulja a magyar érdekeket és a személyes invektívák terén is a legsúlyosabb természetű dolgokat vagdalta Vázsonyi fejéhez, megírta róla azt, hogy „Dugovics Vilmos”, aki a miniszteri bársonyszékért mindent föl akar áldozni és mindenkit magával akar rántani, hogy betegesen hiu Néró és végül a legenyhébb kiszólása volt Vázsonyiról a *P. H.*-nak az, hogy: *Vázsonyi igazságügyi miniszter ur megint hazudott.*“*

Ilyen inzultusokat kapott Vázsonyi ur hosszú heteken keresztül napnap után a *P. H.* részéről és ugyancsak a Légrádyék lapjának 1918. évi október 9-én, azaz szerdán megjelent számában szájtáttva és csudálkozó szemekkel látjuk, hogy Vázsonyi már megbocsájtott a *P. H.*-nak és már megint a Légrádyék lobogója alá sorakozott. A *P. H.* az október 8-ai számában egy sovén és nemzetiszínű békét követelő vezércikket irt és másnap erről a „Mit kíván a magyar nemzet” című hazafias felhőrdülésről megin-

terjuvotta a *P. H.* Károlyi Mihályt és Vázsonyi Vilmost. Károlyi komoly politikus létre igen rezerváltan és a saját politikájának megfelelő módon nyilatkozott. Vázsonyi viszont hűségától vezetve leborul a *P. H.* nagysága előtt és feledve multját, felelde demokratikus elveit és felelde a *P. H.* részéről ért minden meghurcoltatást, persze, hogy magáévá teszi a *P. H.* tulzó sovinszta békeprogramját és persze, hogy sulyt helyez arra, hogy minél több bókot és hízogést illeszthessen Légrádyék homlokára. Ilyen elragadtatásokra vetemedik Vázsonyi Vilmos a *P. H.*-al szemben:

„Az elernyedés és megszégyenítő csüggedés e napjaiban a „Pesti Hir” mai szózata cselekedet volt.”

Tetszik érteni, Vázsonyi Vilmos, akiről a *P. H.* a legdurvább sértetéseken során a többek között azt írta, hogy *megint hazudott*, ez a Vázsonyi Vilmos kijelenti a *P. H.* egy nemzeti színű sercintésére, hogy *az szózat volt, cselekedet volt*. Egy tett! Az melléke, hogy továbbmenve, azt jelenti ki Vázsonyi, hogy *ő nem tartozott soha a háboru harsonái közé*, holott az igazság az, hogy *ő valóságos titkos német háborus harsonas volt* és nem fontosnak, hogy ilyen értelmetlen frázisokat mond a *P. H.* hasábjain, hogy „*amig a magyar nemzet önmagát el nem hagyja, nemzeti önzérzetét meg nem tagadja, addig el nem bukhatunk*”, de a fontos és a jellemző az, hogy mindjárt ezután kijelenti azt is:

„A „P. H.” mai cikkében ennek a hirdetését tartom a legbecesebbnek.

Siránkozás és megadás helyett ezt a szellemet kell terjeszteni és ezt kell meghallaniok ellenfeleinknek is.”

Szóval, Vázsonyi szerint Légrádyék szellemét kell most terjeszteni az országban és ezt kell, amit Légrádyék innak az újságjukban, ezt kell meghallaniok ellenfeleinknek is, szóval Wilsonnak is. És nincs határa Vázsonyi Vilmos elragadtatásának a *P. H.* irányában, a volt pécsetőr nem bír magával, amikor szerelmesen fülebe duruzsolja Légrádyéknek, hogy:

„Mindenkben elfogadom a magyar békének a „Pesti Hir” cikkében kitűzött feltételeit.”

Szóval, vakon követi ez a végigázolt Vázsonyi a *Pesti Hir*lapot afölött való örömeiben, hogy annyi piszkolódás után végre egyszer megkérdeztek egy dolgotban a véleményét. Olyan boldoggá tette őt, hogy miután róla annyi rosszat írtak ebben az újságban, most végre *ő is megszólalhat* és persze hogy csak jót tud mondani és csak szépet tud ellágyulva, meghattottan elrebegni erről a lapról. Mi nem vesszük Vázsonyi Vilmost olyan komolyan, hogy megütöközzünk azon, hogy a „magyar béke” jelszavával próbál nyilatkozatában uszítani és nem tartjuk meglepőnek és fontosnak sem tartjuk, hogy a *nemzetiség kérdésben reakciósb Tisza Istvánnál*, mindez nem érdekel minket, mert hiszen sohasem vettük komolyan azt, amit Vázsonyi ígér, hirdet vagy akar. Nem akar ő mást, mint lehetőleg *dicséretit, magasztaltatni* és ebben a nyilatkozatában sem volt neki semminemű megszébbemenő elvi vagy politikai célja,

ő egyszerűen jóba akar lenni a P. H.-al és habozás és skrupulózis nélkül átveszi Légrádyék hagyományait és szerelmes szavakat sugdos a füllükbe és azt mondja, hogy a vezércikkük *cselekedet* és hűséget fogad és szerelmet vall a P. H.-nak és dehogyan is akar ő mást, mint amit a P. H. akar. Anélkül, hogy különösebb jelentőséget tulajdonítanánk Vázsonyi urnak és a legutóbbi jellemző megnyilatkozásának csak éppen ezt az inszertikus jelenetet óhajtottuk hűvösen és hűségesen lefotografálni.

Göndör Ferenc.

CSUPA TRAGÉDIA mostanában ez a szomorú élet. Minden órában fejbövéig az embert valami rémhír, minden meggyedőrének megvan immár a maga büs, fájdalmas eseménye. Nemesak odakint a harcokban, de idehát a tüszvonalról messzire eső városokban és falvakban is csakugy zudul az emberre a szerencsétlenség. Ilyen csunya, ilyen keserves, ilyen rettenetes még sohasem volt az élet! Dühöng ez az irtózatosspanyoljáró, szedi mohón az áldozatát és aki tegnap még egészségtől duzzadt és maga volt a viruló élet, az ma már holtan és hidegen fekszik a szemedő alatt. Rettenetes tragédiák játszódnak le minden órában. Minden barátunk, minden ismerősünk, minden hozzátartozónk meghal, akivel tegnap még kezét fogtunk, akivel délelőtt még beszélgettünk, az már nincsen többé az élők sorában. Sohasem tudja az ember, mikor kerül rá a sor. En nem tudom, hogy spanyolnak hívják, vagy másnak, de azt tudom, hogy valami szörnyiség zuhog az emberek hajszolt, vert, szomorú fejére és mintha az egész nagy élet összerogyini készülne itt. Keserves napok, szomorú órák, zord idők. Valami olyan hűs és reszkető érzés szorítja el a melunket, hogy az az áldott, nehezen várt béke mintha már későn érkezne meg. Az embereken és magán ezen a nyomorult életben, mintha már nem is lehetne segíteni...

Miért van sajtómonopólium?

Nem a cenzura tulkapasáiról akarunk beszélni, hanem arról, a sokkal gyalázatosabb gondolat-korlátozásról, amelyet Magyarország az ugynevezett papirrendeletekkel meghonosítottak Tiszáék. A mélyítés, korrupció és vesztegetés politikájának természetes kiegészítése, hogy nálunk — páratlanul az egész világon! — meghonosították a szólásszabadság korlátozásának leggonoszabb formáját, a szellemi magtathajtást, amely már esirájában megöli a gondolatot, még mielőtt eljutna a gondolatközlés technikai feltételéhez, a papiroshoz. Mindenesre kényelmes módszer, bármily gyalázatos és beestelen is Tiszáék találmánya. Lehetővé teszi, hogy a meglévő és tulnyomóan a mai rendszerhez hangolt sajtón kívül a cenzor urakig se jusson el a sóhajtoknak és ordító követeléseknek egészen az ordokhoz, mert egyszerűen — nem adnak hozzá papírost...

Ma már új magyar lapot alapítani nem lehet, hacsak nem azon a bizarr uton, hogy a lapalapító — Bécsben indítja meg újságját, s onnan terjeszti Magyarországra. Más mód nincs, mert a pompásan kiesztelt *Újságpapirközpont* néhány üzletembere nyomban akcióbba lép a „nincs papír”-ral, ha valaki fessegetni kezd a laptillalom titkos zárait. Most is, hogy a megváltás selője még csak lengedezni kezd, s remélni engedi, hogy egy *becsületes új politikai alakulás a népek szabadságának*

elvé a sajtószabadság terén is *érvényesíteni fogja*, máris hallatszik a régi nóta: nincs papír. Egyben, hogy elretentsenek minden új vállalkozást és fojtogassák, kezesekké tegyék a régieket, az újságpapír árát is föl akarják emelni abban a furcsa intézményben, amelybe a *legtöbb kiadónak alig van betekintése*. Amelynek ügyeit mindössze három-négy beavatott kiadó intézi az uralkodó érdekek szövetségében s amelynek *gazdálkodása ellenőrizetlenül folyik* a sajtószabadság legnagyobb sérelmére!

Elhisszük, hogy egy olyan kormány, mint a Wekerle-Szterényi, amely erkölcsi jogutóda a munkapárti rendszernek, kényelmesen találja, ha a sajtó szája minél szűkebbre szorult. Így nem kell attól félni, hogy valaki szóvá teszi a háboru lezárt aktáit, a pártkassa és a Központok érdekárgításokat, hogy valaki például fenyegetni találja annak a véres pénznek az eredetét, a melyből a *munkapárt egyes vezérnagyságai milliók birtokokat vásárolnak*, cukor-, gabona-, szesz- és rézgálicpanamákából, bár a háboru előtt szegény legények voltak... Így nem vonják kérdőre Tiszát, hogy hová tetta, hová pocsékolta, mily célra áldozta föl azt a sok százezer magyar életet, amely örökre hiányzik a magyar népességi statisztikából, mert ott maradt a harcmezőn... Így nem vonják kérdőre a nagytőkét, hogy *miért finanszírozta a munkapárt uralmát*, amely a világháboruhoz vezetett; miért tömte a párt

kasszát, miért segített romlott újságokat és beteg főszerkesztőket végleg megvásárolni a munkapárti uralom megszilárdítására. Így nem lehet kérdőre vonni a munkapárt banktámasztékait, *Krausz Simont, Beck Gyulát, Lányczyt, Ullmant*, hogy miért erősítették bankjaik és részvényeik pénzével a munkapártot, miért állt a munkapárti kör előtt a bankvezérek kocsitábor, s miért tapsoltak ezek a pénzfejedelmek válságos pillanatokban Tisza garázdálkodásának, meg erősítve ezzel a lelket és a bizalmat az ingatag munkágon.

Így nem lehet szóvá tenni, hogy miért játszották át az ország pótolhatatlan természeti kincseit idegen kézre, és hogy abból a földgázestornából, a mely a *Deutsche Banktól* Kissármásig vezet, melyik munkapárti zsebbe és melyik romlott főszerkesztő pénzesládájába vezetett oldalcső. Mindezt nem teszik szóvá, bár az ország szellemi, erkölcsi és anyagi kincsei közpárdul voltak és vannak odadobva idegen hatalomnak és idegen érdekek bérenceinek.

Meddig tarthat még ez egy tovább? Mikor csavarja ki egy új korszak gyökerestől a régit, s a kicsavart törzsszel mikor ver végig a megvásárolt és a kerítő bünyösök hátán? Mikor veszi revízió alá az *elprédált állami monopóliumokat*, bizalmas szerződéseket? Mikor segíti az ország népét, hogy a vesztegetők helyébe a munka emberei, a mélyítők helyébe az ország függetlenségének megvalósítói, a gyűlöletes elnyomási rendszer helyébe a szabadság és boldogság emberei ülhes-

senek. Mikor lesz szabad a sajtó, amely lerázza a papirral való zsarolás és a minden üzleti és kormányzati eszközzel védelmezett sajtómonopolium és sajtó-korrupció béklyóit. Mikor lesz közzéadásra alkalmas és becsülettel igazságok hirdetése, s hol az a kormány, amely ezt elősegíti minden eszközzel? Avagy megvárjuk, míg ellenségeink nem csak a békét, az emberi és népi jogokat, hanem a szólásszabadságot is diktálni fogják Magyarországnak? Mire várunk és meddig? Meddig tőrjük még, hogy legszentebb eszményeink árba-cára kalozólagot vonjanak a munkapárt újságjai?

Szabadítsák fel a sajtót!

Serényi Gusztáv.

RÁKOSI JENŐ AZ Ő „OTTHONA”-BAN. Rákosi tovább harcol. Reggel a „Budapesti Hírlap”-ban tollal és délután az *Otthon*-körben szóval. Rákosi Jenő tovább kitart a németek mellett, tovább vagdalozik és kissé ugyan már lankadtabban, de még mindig támadja Wilsont. Megindító látvány, ahogy délutánoként asztalborasztalra járva, ügyeskedik meggyőzni az embereket, az *Otthon*-kör nyugodtan kártyázó tagjait arról, hogy *ki kell tartani a legvégsőkig*. Az asztaloknál, ahol Rákosi a nagynémet célokért hadakozik, nyugodtan bemozdítja a kontrát, vérfagyasztó egykedvűséggel zúg vissza a rekontra és Rákosi tovább beszél arról, hogy milyen szép dolog is a háború és nem szabad csüggedni. Mostanában már nem vitázik vele senki, nem felel neki senki, mindent ráhagyunk és a háttérben a pincérek gúnyosan összemosisolják az arcot, hogy Rákosi tovább harcol, kitart és nem hagyja a németeket és nem hagyja magát. És igaz van neki, mostanában legalább az *Otthon*-ban mindig neki van igaza. Mivel, hogy már senki sem vitázik vele...

Ki az a katolikus sajtó-hölgybizottság?

Utcasarkokon, főleg templomok környékén, ájtatos nénikék kezében különböző ájtatos nyomtatványokat figyelhet meg a nyájias olvasó. Ezek az ájtatos nyomtatványok olyan szemtelen és bárdolatlan hangon, olyan zagyva értelmelenségleg röfögnek bele a pesti utcába, hogy szájtartva és remélőözve veszi kézbe őket a gyanutlan járókelő. Ezek az utcasarkon kivitró, apró piszkok „*A Sajtó*”, a „*Keresztény Szocializmus*” és az „*Igaz Szó*” címek alatt követnek el hajmeresztő orciálásokat. Alkoholgöz és sűrített butaság csap felénk ezekből a szennyes kis nyomtatványokból, amelyek a csatorna színvonalán és hangján próbálnak antiszemitizmust csinálni Magyarországon. Olyan hangon irnak a zsidók ellen, olyan brutális leplezetlenségleg *izgatnak pogromra* és egyéb zsidópusztító apróságokra, hogy valóban csak dicsérhetjük a magyar ügyészek messzemenő liberalizmusát, amellyel eltűrik ezeket a minden lepel nélkül izított lázításokat. Mint a sajtószabadság feltétlen hívei, örülünk annak, hogy az ügyész urak nem vesznek tudomást ezeknek a kis sajtó-mitesszereknek a garázdalkodásairól és reméljük, hogy minden irányban hasonló liberális felfogás fogja vezetni az ügyész urakat.

A papgazdaasszonyoknak ezen kedves, kis házi olvasmányai között azonban sajnálattunkra nincs meg a kellő harmónia. Mert például a zsidókat valósággal hangos csámcsogással zabáló „*Keresztény Szocializmus*” ellen az „*Igaz Szó*”, ban, de meg az „*Alkotmány*”-ban is mérges nyilatkozatok jelentek meg, valami olyas cétal és mondhatnám gyanúsítással, hogy a „*Keresztény Szocializmus*” *jogtalanul és hamis címeken gyűjt pénzt a sa-*

ját céljaira. Persze, az így megrágalmazott „*Keresztény Szocializmus*” visszavágott „*Igaz Szó*”-eknek és nem éppen kellemes dolgokat irगतott az „*Alkotmány*”-ról sem. Valóban fejszóvalya kellett tapasztalunk, hogy az eszmék bajnokai és testvérei között, *hívány anyagiak miatt* érthetetlen és sajnálatos nézeteltérések merülnek föl. Ne marakodjanak a katolikus sajtónak ezek az illatos utszéli virágai egymással, dühükben és hívány anyagiak miatt ne irjanak ilyen kedves igazságokat egymásról, mert akkor mi lesz, ha köze a zsidó, akét közösen kellene ütni, elszalad, kineveti őket és még elhiszi, amit ők egymásról nem éppen enyélgő modorban megírnak.

„*A Sajtó*” című lapról volna némi külön megjegyezni valónk is. Ennek a kis nyomtatott marhaságnak a háta mögött állítog magá a kitünő *Bangha* páter áll, viszont a lap felelős szerkesztőjeként *Mártnius* polgártársunkat tiszteletjük. Hogy ki ez a *Martinius, nőse, férjese, vagy semleges-e*, azt senki sem tudja. Ellenben a nyomtatványon több helyen szerepel a „*katolikus sajtó-hölgybizottság*” cégére. Így például: „*Kiadja a katolikus sajtó-hölgybizottság*”, „*Megrendelhető a katolikus sajtó-hölgybizottságnál*”, „*A sajtó-hölgybizottság tagjai ingyen kapják*.” Szóval minden valószínűségi szerint, jól névelt, urihölgyek közlőnye ez „*A Sajtó*”. Hát bocsánatot kérünk, de a dolog így nincs rendben. Ez a laposcka ugyanis *részeg bárcások utszéli hangján* ír a zsidók ellen és ugyanilyen duhaj kanászokat megszégyenítő modorban támad egynekét, a nevükön megnevezett újságirókat, támadott már igen sokszor, természetesen engemet is. Bizonysísten nem fontos, hogy mi jelenik meg ebben a kis szennylyapban, de nem tűrhető el, hogy *visszaellenek* a katolikus sajtó-hölgybizottság ne-

vével, vagy ha ez nem visszafelés, hanem valóban ezeknek a hölgyeknek az orgánuma ez a lap, akkor bizony, mondom, előbbutóbb visszazag fröccseni az a sok ár, amit ez a kised nyomtatvány tele szájjal köpköd mindenfelé, vissza fog fröccseni a *hölgybizottságra* is.

Nem hihető el, hogy ezek a hölgyek olvasnak ezt a csunya kis piszkot, mert akkor bizonyára nem engednék meg, hogy a nevüket oda-begyűszessék háromszor is erre a nyomtatványra. Utóvégre, aki támad és aki különösen ilyen hangon és ilyen modorban támad, az legyen rá elkészülve, hogy *visszátamadják*. Szabade, lehet-e a katolikus hölgybizottság belevonszolni ilyen tisztátalan csatározásokba? Mert engedemmel, de engem *rizikó nélkül* semmiféle hölgybizottság nem piszkolhat és akármennyire nincsen is jelentősége annak, hogy mit ugatnak bele a világba ezek a templom előtt árult apró szörnyetegek, ha nem akarom, mégsem tartozom eltűrni azt, hogy „*A Sajtó*” belém tőrülje a *magá piszkos — alsósoknyáját*. G. F.

Mire a lomb le hull a fáról. — Ezt a cikket a cenzura nem engedélyezte.

MEDDIG TÜRIK MEG A HATÓSÁGOK KÁROLYI HAZAARULÓ GARÁZDALKODÁSAIT? Ezt a kérdést a *Tisza* István zsoldjában álló lapok hónapokon keresztül napnap után megisméltették. Ügyészhez, kormányhoz, vizsgálóbiróhoz, csendőrhöz, rendőrhöz fordultak a munkapárti lapok és követelték Károlyi Mihály letartóztatását. Mindez azért, mert Károlyi azt a programot hirdette, amelyet Wilson és amelyet ma már magává tett a német kormány, a német császár és nyilván magává tesz a magyar kormány és a magyar király is. Ezért ugatták meg reggel, kora délután és az esti szürkületben Károlyi Mihályt *Tisza* István csahosai és ezért akarták ők hóhérekre, vagy legjobban eszben börtönbe juttatni. *Azért*, amit ma már a magyar király is akar, vall és hirdet.

Sándor László
főkapitány
börzkrachja

Részvétellel és lehető kímélettel írjuk meg ezt a riportot. Arról van szó, hogy Budapest jobb sorsra méltó rendőrfőkapitánya, Sándor László, maga is belekeveredett a tőzdespekulációkba és némi baleset történt vele. Nézetünk szerint nem illik Budapest főváros rendőrfőkapitányának börzkrachokba keveredni és olyan ambiciózus és a mi tudomásunk szerint idáig feddhetetlen köztisztviselőnek, mint amilyen Sándor László, távol kellene tartania magát a börze tájékától. A dolog egyébként ott kezdődik, hogy Sándor László főkapitány és Krausz Simon, a Magyar Bank vezérigazgatója, jó barátok. A főkapitány családi vagyonát ugyanis a Krausz Simon bankja kezeli és a Magyar Bank gondórhaju vezérigazgatója az üzleti tanácsadója a főkapitánynak. Mondják, hogy Krausz Simonnal jövedelmező és jó dolog barátságban lenni és az ő üzleti tanácsain sokan meggazdagodtak már. Szegény naiv Sándor László azonban ráfizetett erre a barátságára.

Krausz Simon révén ugyanis a főkapitány igen élénk és tevékeny részt vett a tőzdesjátékban. Annnyira beleizzelt Sándor László a játékba, hogy a többek között Győri Dezső nevű tőzdesbizományosnál is játszott, sőt az ügynök kezén keresett is. Aminek persze az lett a következménye, hogy Sándor László megbízott Győri Dezsőben és

nagyobb összegeket is rábizott. Történt azután, hogy Győri hirtelen meghalt és hagyott maga után a tőzsdén egymilliósz inzulenciát és akkor kintűt, hogy a megbízható tőzseügynök nem szolgált rá erre a nagy bizalomra, mivelhogy üzletfeleinek értekpapírját is eljátszotta. És mert Sándor László főkapitány is Győri Dezső ügyfelei közé tartozott, eljátszotta Sándor László főkapitány pénzét is. A mi értesüléseink szerint 170.000, azaz egyszázhetven ezer koronát veszített Sándor László ezen a börze involvencián és mi bevalljuk, nem ezt a 170.000 koronát sajnáljuk. Sokkal inkább sajnáljuk azt, hogy a főkapitány maga is belekeveredett a csunya börzebetegségbe és hogy a tőzsejáték szenvedélyétől még az sem tudja magát távol tartani, akinek voltaképpen hivatalból üldöznie kellene a börzehiánakat. Ha Budapest főkapitánya maga is belekerül a hiának kezébe, akkor hogy üldözheti őket?

ALLAMTITKÁROSDIT JÁTSZIK.

Ki volna más, mint Gonda Henrik dr., a derek sajtófőnök, az a férfi, aki egyben a komor napokban azaz sókrakozik, hogy államtitkárosdit játszik. Egészen jellemző és stilszerű a mai dalias időkhöz, hogy Gonda Henriknek alkalm van arra, hogy a miniszterelnök államtitkárájaként szerepeljen. Mert Gonda igen azt tette, hogy behurcolkodott az államtitkár hivatali szobájába és most ott intézkedik, ott szerkeszti meg titokzatos előterjesztéseit, onnan az államtitkár székéből igyekszik a honvédelmi miniszterrel elintéztetni az ő privát ügyeit. Bizony, Gonda ur szép szerényen ült a Pallavcini György úresen hagyott székébe és most államtitkáráként szerepelget ezeknek a muló dalias időknek örök dicsőségére.

Károlyi Imre üzletei

Történt pedig, hogy egy enyhé reggelén Károlyi Imre gróf, akiről odáig csak azt tudtuk, hogy a legjobban seftelő magyar magnások sorába tartozik és, hogy a Magyar Bank zsiros háborus üzleteinek egyik legjobban hízó lefőlőzője, hogy ez a Károlyi Imre kapta magát és Az Ujság című lap vezető helyén részeg kanászokat megszegyenítő modorban lenyilatkozta Károlyi Mihály grótot. A Magyar Bank házi grófja azt írta Károlyi Mihályról, hogy hazaáruló, hogy bepiszolja saját fészékét és családiját, hogy az ellenségkel cimborál és mindezt azért dadogta el Károlyi Imre, mert Károlyi Mihály pacifista politikát folytatott a háboru nyomozott esztendeiben. A bankspekulációkkal és háborus szállításokkal milliókat harcosló Károlyi Imre ordinaré támadása fölött ugylátszik már sohasem lehet napirendre térni. Károlyi Mihály ellen ismétletlen kihasználják ezt a Magyar Bank elnöki szobájából kivezényelt támadást és most ismét azt olvassuk a lapokban, hogy Károlyi Mihályt valamelyik katonai hatóság maga elé idézte.

Hát elég volt már ebből a komédiából. Károlyi Mihálynak sokak komolyabb és fontosabb dolgai vannak most, semhogy ezzel a grófi bankrárral foglalkozhatna. Nem is érdemes foglalkozni Károlyi Imrével, aki annak idején nagy hühvöl lemondott a Magyar Bank elnöki állásáról, holott ma is ő a tényleges vezére Krausz Simon oldalán a bank üzleteinek. Amíg ugyanis Károlyi Mihály gróf a békéért fáradozik, addig Károlyi Imre szünet és habozás nélkül folytatja és köti az ő jól jövedelmező üzleteit. Károlyi Imre gróf ma is naphosszat ott tanványzik a Magyar Bank elnöki szobájában és előszobájában ott ül régi kisasszonya, akinek diktált és

bizony, nem szerelmes leveleket, hanem üzleti leveleket diktált. Károlyi Imre gróf ugyanis megmaradt a Magyar Bank igazgatósági tagjának és a Vilmos császár-ut 32. szám alatt lévő palotában ma is éppen úgy vezet és irányítja a dolgokat, az üzleteket, mint idáig. A Magyar Bank házában van a Magyar Földbirtokbank Részvénytársaság, amelynek elnöke, ügyvezetője és tótumfaktuma Károlyi Imre gróf. A Magyar Földbirtokbank tudvalevően a jószág anyaintézetnek, a Magyar Banknak földbirtok és ingatlan üzleteit bonyolítja le és ebben lázas tevékenységet fejt ki Károlyi Imre.

Természetes, hogy a börzspekulációkban is mindig nyakig van érdekelve ez a nyilt leveleket firkáló grófi bankár, aki azonkívül a Közutinál, a Lipták gyárnál és még egész sereg vállalatnál megtartotta jól jövedelmező igazgatósági tagságát és mohon főlsedei a zsiros titaniemekt, dividendákat és egyéb jókat. Szóval, éppen ugy köti az üzleteket, mint azelőtt, éppen olyan éhes közgazdasági tevékenységet fejt ki, mint idáig, tehát nem értjük, hogy miért kell folyton a nevét olvassunk a Károlyi Mihály tisztességes nevével kapcsolatban? Börzkrachokkal való vonatkozásban baisse és hausse, kontremin és adó-eltitkolás, jövedelemadóztatás és hadiadóletagadás azok a közgazdasági vonatkozású ténykedések, amelyeknek kapcsán eltűrik a Károlyi Imre kelletlen csesgüsü nevét. De közéleti dolgokban és Károlyi Mihály békeakcióival vonatkozásban nem tűrik el. Nem akarjuk már látni és olvasni ezt a nevet, hogy Károlyi Imre. A tőzdesrovatban, a bankközgyűlésekről szóló referárákban, a háborus üzletekben, ott igen. Máshol nem. Eltűnni a fórumról, haladék-talanul, de nyomban!

Wilson és a pesti árdragítók

Szerdán délután, mikor értesültem, hogy Wilson válsága megérkezett, nyomban konflisra pattantam, hogy — felhasználva kitűnő összeköttetéseimet az árdragító körökben — megállapítsam, milyen haszt tett a béke híre az árdragítókra. Az árdragító (i. háborus konjunktura) nagyjában hasonlít a többi emberekhez, ő is kétfélon jár, később azonban fiakkeren és auton. Külsőleg megegyezik a homo sapienssel, de belsőleg közelebb áll a hiénához vagy a pócához. Ez azonban csak később fedezhető fel, amikor a hiéna már leharapta karodont, vagy a póca kiszívta a véredet.

Az első stációm az Andrásnyuton levő Miramare-kávéház volt. Az ajtóban két bolgár tiszt üldögélt, akik azonban csakhamar felkerekedtek és kiléptek az utcára (a szövetségből való kilépés).

Elmélázva néztem hű bolgár szövetségseink után és letelepedtem a kávéház belső részén, ahol a leg-többek ültek. Gyanus tekintetek vizsgálgatták személyemet, szinte sajnáltam, hogy nem öltöztem árdragítónak. Mellettem két idősebb alak ült, külsőleg emberhez hasonlítottak, belsőleg azonban az egyik hiéna volt, a másik póca. Kár, hogy a tudós Bréhm nem érhetne meg ezt a kort, amelyben a hiéna és a póca egy asztalnál ülve vitatja meg a világeseményeket. A két alak egy máshoz hajolva vitatkoztak. Nem mondhatnám, hogy valami derűs hangulatban lettek volna. Wilson választát a Pester Lloyd esti lapjából olvasták, azonban alig akarták elhinni a valóságot.

— En nem hiszek, ameddig nem látok! — mondotta az egyik. — Van százhusz kiló elsőrendű sertészsírom, nem látom be, mért engedsz ki az árból? Wilson ide, Wilson

oda, én nem törődöm vele. Ez a tanár azt hiszi, mert ő akar lenni egy történeti alak, én engedek az áramból. Mondja, Fusch ur, maga nem ezt gondolja?

Fusch ur helyeslőleg bólintott. Wilson közben újból tanácskozott kedves, öreg barátjával, Fusch ezredessel, az Atlanti-óceán alatt megremegtek a kábelek az izgató sürgönyöktől, de ez a két gonosztevő nem hagyta magát zavarni.

A kávéház legtöbb asztalánál kártyáztak az urak. Nincs a világnak az a nagy eseménye, amely őket zavarná. Csakhamar összeszedtem sátorfámat és átértem a közeli Szalón-kávéházba, ahol nagyjából azt láttam, amit a Miramareban. A nagyszerű híre az urak megőrizték hidegvérüket, alig izgulnak és alig estek kétségbe.

Ez történt szerdán este. Csütörtökön újabb körutra indultam. Az árdragítók leginkább az ebédutáni magasabb hőmérséklet mellett kötnek tüzletet. Ezért sorra jártam újból a Mifamarét és a Szalont, benéztem az Edisonba és elmentem a tőzsde épületében lévő Unió-kávéháza is. A történeti hűség kedvéért meg kell jegyznem, hogy a kévéháza járnak ugyanis a női árdragítók.

A hatalmas kávéház legsötétebb zugaiban ülnek a hölgyek. Egy asztalnál ötén, hatan. Félfüllel odahallgattam és megállapítottam, hogy ők sokkal jobban le vannak szívva, mint a férfiak. Hiába, a gyöngé nem itt is érvényesül.

— Mondtam magának, Blauné, — kezdi az egyik — hogy vége a háborúnak. Az én jó anyám okos volt, két hét előtt kínálta nekem ötven kiló bakbavét, nem vette meg. Most itt ülhetne a kávéjával. Mit fognak az én szegény, drága gyermekeim csinálni, miből fogom őket eltartani?

Az árdragítónő drága gyermekeinek jövődó sorsa a történelemre tartozik, ezért elcsiettem kedvezőbb tájak felé.

Megállapítható, hogy valami hatalmas árcsökkenést sehol sem lehet tapasztalni, hiába mondotta Friedmann tanár ur, hogy zuhannak az árák. Tanár ur kérem, én mindig jó fiu voltam, tessék szíves lenni megmondani, hol zuhannak az árák? Tanár ur kérem, ön megirigyelte Wilson kártársa dicsőségét, bizonyára azért tett ilyen merész kijelentéseket?

Az árdragítók nem ijedtek meg, én sehol sem tapasztaltam pánikot. Legfeljebb nem emelkedtek az árák, de csökkenni csak a borárok csökkentek, ennek is más lehet az oka.

Elbucsztam árdragító ösmerőséimről és kifelé indultam az ajtón. Itt azonban megfogott egy viharvert árdragító nő, akit még a könygrázi csata árcemelkedéseinek az idejéből ösmerlek. Azt kérdezte tőlem, nincse-e szivarra szükségem, mire kijelentettem, hogy szívesen veszek szivart. Erre ő vizonválasszal élt és közölte velem, hogy adhat száz regalia mediát kettőszáznyolcvan koronáért. Őt nappal ez előtt még kettőszázötven korona volt ugyanez a száz szivar.

Természetesen nem vettem meg a szivart. Vegye meg Friedmann tanár ur, ő tudja, hogy rohamosan zuhannak az árák.

Pusztá Béla.

TIRPITZNEK IGAZA VOLT. Tirpitz mindig mondta, hogy a kíméletlen tengeraltjáró harc megrövidíti a háborút. És csakugyan, ha nincs a kíméletlen tengeraltjáró harc, Amerika nem avatkozik be a háborúba és a háboru még ki tudja, meddig eltartott volna! Tirpitznek igaza volt. Hoch!

KEVESEN TUDJAK, de valóban megjelenik Pesten egy furcsa kis nyomtatvány, telve a zsidók ellen való dühös átkozódással. A nyomtatvány hitele éppen annyi, mint a nyilvánosság: semmi. A naív és fanatikus Jászi Oszkár elkövette azt az ügytelenséget, hogy egész komolyan szóba állt ezzel az újságpapírral és a „Huszadik Század”-ban kitérte a nevét, közhírré tette, hogy *Milóty* István szerkesztő ur lapja is megjelenik. A laposkával nem érdemes foglalkozni, de *Milóty* ur fekete profilia, mint jellemző magyar körtünet, megérdemel néhány enyhe sort. A „Budapesti Hírlap”-nál kezdte pályáját, ahonnan mérgesen és előlegekkel terhelten kiugorván, fűrgén *Justh* Gyula mellől teremtett. A támogatásával odalokodott azután *Károlyi Mihály* mellé, mint radikális, később a konzervatívabb irányú szolgálatában *Wekerlét*, *Andrássyt* és *Apponyit* molesztálta a pártfogásával. Most *Prohászka* tőgájába kapaszkodik és *Bangha* páterekkel tárgyal, hogy az új keresztény laphoz 36.000 korona évi bértért valahogyan meggyőződésből evezhessen. Mint kitartó evezős be is fog csónakázni. Az aztán egészen mulékos, hogy időközben a zsidóiból kikeresztelkedett *Jellinek* bácsi pénzén antizsidomista heti lapot szerkesztget, amelynek egy idő óta az *Agrárbank* ad ezreskéből szármakvat. Aki ennyiféle pártot szolgált végig és alkiné a pénzfórrásai ilyen eszményi tisztasága helyről csöregedeznek, az ilyen sötétbarba politikai szöcske, ugeybár, nyájás olvasó, lehet purifikátor, lehet fölényes és lehet gunyoros. Hiszen van rá erkölcsi alapja ennek a pomádés fejű elemes kirakaterendezőnek. Mert *Milóty* Pista az, hogy a kikeresztelkedett antiszemita zsidók istene sokáig éltsse.

DALIAS IDŐK

AZ ÖRNGY UR ÖNERZETE. Az osztrák parlament egyik ülésén tette szóvá interpellációjában Serwatowski képviselő az alábbi esetet, amely a Lemberg pályaudvaron játszódott le. A délutáni bécsi gyorsvonattal utazott gróf Zamoyksi Ferenc tartományi képviselő. Miközben helyet keresett, az utasok körül tömegén kellett átfurakodnia. Eközben a kézitáskájával megérintett egy urat, aki a vonat mellett egy hölgygel beszélgetett. Megfordult, hogy bocsánatot kérjen és akkor egy tisztet látott maga felé közeledni, aki nekirontott és erős kiabálás kíséretében az ökövel hatalmasat ütött a felső karjára. Nem szól semmit, bevitte a kocsiába a kézitáskáját és fölkérte a kocsiában lévő Serwatowski képviselőt az intervencióra. Mind a ketten odamentek az örngyóhoz, aki nyugodtan tovább beszélgetett a nővel és miután bemutatkoztak, kérték a tisztet, hogy nevezze meg magát. A nagyhangú felelet így hangzott: Egy tiszt civilekkel szemben semmiféle bemutatkozásra, vagy pláne igazolásra nincs kötelezve. Egyőként pedig ő a lemergi pályaudvar parancsnoka. És ezzel az örngy ur két fellüthű szuronyos őrt hívott oda, aztán ráfermódta a két képviselőre: „Kövessenek!” A katonai őrszobán aztán jegyzőkönyvet vették föl és ezzel a szavakkal bocsátotta el őket: „Majd később is kérhetnek az urak magyarázatra!”

CSERE-AKCIÓ. Ha a mostani nagy idők kultúrterületét akarják majd megírni, jellemző adat lesz az utókor számára az alábbi eset. Németországban történt. Egy charlottenburgi asszony utazás közben megismerkedett egy ottorowi földmivelvel, akinek később levelet írt. A levélben arra kérte a földmivelvet, hogy szerezzen neki élelmiszert. Erre a levélre a következő válasz kapta:

„Tisztelt asszonyság, megkaptam a levelét és abból azt látom, hogy szeretne egy kis élelmiszert hozni. Hajlandó vagyok ebben segítségére lenni. Jöjjön ki a közegélethez valamelyik reggel 6 órakor. Én majd várni fogom és hozok önnek 20 darab tojást, 15 font lisztet, fél métermázsa burgonyát,

valamennyi uborkát, 2 font húst, valamint 3 font sajtot. És mindezért nem kívánok pénzt. Be kell azonban önnök vallanom, hogy szeretnék egyszer igazságot szeretni. Ha majd megismerjük egymást, akkor minden hónapban lehet, minden alkalommal gondoskodni fogok az ön számára valamiről. Ha tehát addig választ nem kapok mostani levelemre, akkor a viszontlátásra pntekken. Üdvözli egy csókkal az ön H. S. ...”

A javak középpénz nélküli eszközözték kísérésének ennél tökéletesebb formáját el sem lehet képzelni. Teljesen visszaestünk egy belsőafrikai négerfürész színvonalára? Vagy már annál is mélyebben vagyunk?

GONDA UR BEVONATTAL. A háborunk remélhetőleg vége lesz most már és a jövőre nézve tán nincsen jelentősége annak, amit itt szóvá teszünk. Gonda Henrik sajtóirodai főnök különös és vakmerő garázdalkodását érintjük ezuttal röviden. Arról van szó, hogy amelyek lapra és amelyek újságra írta a Gonda nevű szomorú szürkeség megváragszik, azt a lapot vagy azt az újságot írót nyomban följelenti a katonaságnál. Sohasem volt divatban az, amit Gonda ur mostanában művel. Egész sereg esetről tudunk, amikor Gonda Henrik a vele ellenes viszonyban álló lapok munkatársainak fölmentése ellen a miniszterelnöknek nyomban tiltakozott a honvédelmi miniszternél. Alacsony bosszuszóbul, az ő magánérelmének a megtorlásaképpen a sajtógyekekben szaksziszterként eljáró miniszterelnök cégére alatt megakadályozta ez a Gonda egész sereg neki kellemetlen, de egyébként igen tehetséges és valóban nélkülözhetetlen újságíróinak a fölmentését. Merő gyűlöletből, privát bosszúból csinálta és csinálja még ma is ezeket a felbőszítő dolgokat Gonda. Ezuttal még konkrét eseteket az érintett hírlapírók érdekében nem akarunk megnevezni. Majd eljön ennek is az ideje. Mindenesre már most megállapítjuk, hogy Gonda elődje, Drasche-Lázár Alfréd soha sem vetemedett volna magánügyeinek ily módon való elintézésére. Drasche pártatlan közhibátalnak volt, Gonda bosszút álló, általános és egyébként teljesen tehetőségtelen bejveoroként garázdalkodik a miniszterelnök sajtóirodájában, a háborunk ezekben az alkonyati hónapjaiban.

No, de majd csak megérkezik végre a béke és akkor a kedvünk szerint leszárolhatunk majd ezzel a Gondával is. Jaj de nehezen várjuk ...

MŰVÉSZET

Szomoró kitűnő darabja rossz előadásban

Matuska annyit tesz oroszul — mondja Szomoró — hogy anyuska. Így hívják a foglory orosz tisztet aki a kardos zsidó földes-asszonyt, aki meghívta őket magához a kastélyba és ott tartja őket. Egyik közülük az öregedő, egész életében szerencsétlen bárónéknak szeretője és meghozta neki végre a lágyságot, a női ébredést, a marcangólo szemvedést. A kozáktiszt nevetellen, kedves őseber és ki hagyja magát tartani. Mig eljön utána a régi szeretője, a kaszírno, Lembergből, magával hozza a Volga öcnéket, a hazai kutyagatást, az otthoni illatot és a rab madár elrepül. Az asszony pedig öregsegre törve fordul a kadedt fiához.

Ez a darab Szomoróknak régi témája; akkor azt a címet akarta adni neki: „Ej-haj öreg asszony”... Szerencse, hogy mostanig halasztotta a megírását, mert most csodálatosan fejlődik egy nagyszerű ember- és orsálatónak. Ebben a darabjában, amely nem egy dráma, hanem csak egy vázlat, egy kikopott élet-darab, amit ő, az ő semmihez nem hasonlító, clragadó módján mond el nekünk, megérett és precíozus művészetének megaslátán van. Nem szabályos színpadi mese, kihasználható bonnyolult ez a darab, hanem érdekes, különös mélységese emberi sorok tükröző alakok ébredtek föl benne, akik tesznek, beszélnek, szenvednek és azotán letűnnek. Nem

csak a két hős, akik az orosz foglorynak és asszonyának ezt a háborus sorsát hozzák élénk, a benne rejtőző minden szerencsétlenségével, de Szomoró furcsán zöndő humorával is. Hanem minden más alak is, aki a darabban előléb, egy sorának, egy történetnek, a maga életének, az életnek légkörét hozza magával. Majdnem mindenki alakja egy regényi uszalyát hozza ki a színpadra. Ezért ez a darab nem váson és festék, nem színpadi kivágás, ezért olyan érdekes és ezért van teli cselekvéssel, noha maga a főcselekvés kevés és egyszerű.

Még mikor a kastély halljában uszonnáznak, azt is úgy teszik, úgy uszonnáznak, hogy mindenki figurájára tovább él és fejlődik... Altalában: milyen új és érdekes a magyar kastélyélet, amit pedig már csömörgő láttunk színpadon, milyen igaz, Szomoró nagyszerű humorán keresztül... Szomoró mindenbe furcsát lát, mindenen csodálkozik, mindene szertelen lát bele és minden fölajzódik; de ugyanakkor valami szemérmes, öcusfólo iróniával humorizálja kfe.

Bámulatosan kifejlődött és megérett a humora, amely ma olyan eredeti és igaz, valami olyan sajátos illata van, hogy ennek ma az európai irodalomban nincs párja. Amellett, ami ritkaság a színpadon: halatlán lírai minden szavában. Minden alakjának, minden mozdulatában önmagát siraítja, rejtgetett sebeket önmagán gyonyol ki, önmagát figurázta, amellet, hogy emberei kegyetlen virtuozitással meglátott élet-darabok is. Talán ebben, a szigorú realitással nézett életnek e lírával párosodásában van a forrasa az ő nyugtalanítóan különös, eredeti humorának ...

Kár azonban, hogy a közönség mindebből a jóból és szépből jóróm semmit sem fog meglátni. Az előadásban ez a darab egy nehezen érthető, néhol unalmas, bántó zagy-

valóknak mutatkozik. Egy ilyen új, erős irodalmi egyéniségnek ilyen foku eljettés a színház részéről még alig láttuk. A két főalak rossz kezekben van. Góth, ez a kiváló, erős művész annyira nincs a helyén ebben a szerepben, hogy egész alakjából csak az az emléke marad az embernek: ez egy buta, piszkos strigó. Góthné meg éppen nem tudja jószágol, melegséggel, lebbésséggel fölvaszítani azt, ami ebben az asszonyi alakban, községeisen nem rokonszenves. Főhíaja, hogy teljességgel hiányzik belőle a humor... Az egész előadásra pedig, elejétől végig, a színpadon olyan összevissza kiabálás van, mint egy állatkerti szárnyas-ketrecben. Arról nem is szólva, hogy igen fontos szerepeket — egyébként nagyon kedves — társaságbeli hölgyekre bízta.

Kérdüznök mostan, hogy a egy magyar író valami újat, egyént akar és jól megcsinálja — mint ahogy a Szomoró darabja színpadban is virtuóz — hová menjen vele? Hiszen nincs színház, ahol elő tudják adni! De nem is akarják... Van sok kitűnő színészünk, fiatal és idősebb, de nincs színház, egyetlen egy sem, amelynek művészi törekvése volna, ahol egy nagy színpadi egyéniség taníthatna, összefoglalná, valami akarás felé vezetné a színészeit.

Ézért, ha egy színpadi író megérik és az egyéni és értékes felé fejlődik, ez a legnagyobb pech, ami érheti. k. p.

* **BÍRÓ LAJOS ÉS HERCZEG FERENC** magyar írók és egyuttal tagjai az *Unió* részvénysárság igazgatóságának, a Beöthy-féle színházi trósznek. Most az történt, hogy a *Bródy István* igazgatása alatt álló Margitszigeti Színház is beolvadt az *Unió* színházüzem és színházipróti részvénysárságba. Ezuttán még az történt, hogy Beöthy László vezére igazgató, aki csakély 4 millió koronát keresett a háboruban, a Margitszigeti

Színház közlekedében álló színtársulatot a *felére redukált fizetéssel* akarja átvállalni. Kiszolgáltattott, szegény színésztruppjal egy elbánni, akkor, amikor a színházi vállalkozók a szű legdrágább értelemben milliókat keresnek, példátlan eljárás. Mi Beöthy Lászlón utóvégre nem csodálkozunk és nem csodálkozunk a vállalat főnökszíróján, *Madarassy-Beck Gyulán* sem. Ők elvégre is ridég üzletemberek, távol minden szentesmentáziumstól. De csodálkozunk *Bíró Lajos* és *Herczeg Ferenc* magyar írókon, akik tagjai a színházi trósz igazgatóságának. Főleg és elsősorban csodálkozunk *Bíró Lajoson*, aki nemcsak magyar író, de ismert humanista és a szociális érdekek egyik legmegerőttibb istápolója. Túrheti-e *Bíró Lajos*, hogy a nevével is egyjegyzet színházi vállalkozás ily módon akarjon egy egész színtársulatot kegyverneki javarésztől megfosztani? Nem lehetjük, hogy *Bíró Lajos* tudott volna Beöthynek arról a manőverjáról és meg vagyunk győződve, hogy óvatát fog emelni az ilyen üzletkötés ellen, vagy pedig *haladéktalanul ott hagyja az Uniót*. Mindezenestre várjuk az ő fő világozóit nyilatkozatát.

* **MIERT NYER MINDEN DIJÁT HARANGHY?** A pénzügyminisztérium plakátversenyét hirdet minden hadikölcsön-propaganda előtt és a versenyen a legjobb névű művészek vesznek részt. A pályázó hadikölcsön-plakátokat most legutóbb is kiígyeztetették az Iparművészeti csarnokban. És megtörtént ismét, immár *negyedszer* történt meg, hogy az első díjat *Haranghy* nevével nyerte el. Lehet, hogy *Haranghy* tehetséges plakátrajzoló, de egészen bizonyos, hogy nem a legkülönb és a mostani pályázók között egész sereg nálánál hivottabb és talentosabb művész akad, akiknek plakátja érdemesebb lett volna az első díjra. És mégis *Haranghy* mester nyerte el *már negyedszer* a legelső díjat. Valami itten nincsen rendben. A pénzügyminisztériumban *Radisich* titkár vezeti a hadikölcsön-propagandát és ő rendezi ezeket a pályázatokat is. Kérdüznök *Radisich* úrtól, hogy rendben lévő dolgoknak tartja-e ő, hogy minden plakátpályázat legelső díját *Haranghy* nyeri meg. Miért adják immár *negyedszer* *Haranghy* az első díjat? És ha mindenkör *néki akarják adni*, akkor a többi komoly művészt minek ugyaztják be, hogy pályázzanak, milyen jogon dolgoz-

tadják meg őket? Magyarországon egészen fölösleges az ilyen álszemérem, adják csak nyugodtan és pályázat mellőzésével *Haranghy* urnak az első díjakat, de ne csinálják ezt a pályázati komédiát. Ez az eljárás mégis kissé túrhetetlen.

Miből élnek a pesti színésznők?

Az *Ember* mult számában megírta a pesti színészek nyomorát és nehogy azt tessék hinni, hogy a színésznőkkel szemben bőkezűbbek a direktorok, néhány rövid mondatban foglalkozunk a pesti színésznők szomorú helyzetével.

A hírességek ötven-hatvan ezer koronás fizetéssel mellett a kezdő színésznők olyan fizetéseket „*éveznek*”, hogy csak számolólművészek tudják megfejteni, hogy abból a gázból hogy kosztolhatnak, hogy ruházhattják magukat.

Bánky Judit, Gombaszögi Irén, Aghy Erzsébet, Korthy Mira, Hollos Rózi, Kész Rózi, Serák Alice, Bánhidó Ilona, Rónay Alice, Dallos Olga, Kürthy Sári, Andorffy Ida, Bázár Gitta, Nagy Margit, Mányoki Géza — a legelkelőbb színházak jónévi tehetséges tagjai és egyiküknek sincs több fizetése egy évben, mint 6000 korona. Ennyibe ma például *egy sötéttek teli Kosztüm* kerül.

Emlékezzetes, hogy egy színésznő levelet írt *Hegedüs Gyulának*, a *Budapesti Színészek Szövetsége* el-

nökének és ebben megírta, hogy *hatszáz korona* havi fizetése van és abban a hónapban, amikor a levelet írta, *három ruhát kellett színpadra csináltatnia*, cipőt, harisnyát venni és a kiadásai — hónapokkal ezelőtt, a ruhákat házban varratva — megközelítették a *kétezer koronát!* És *hatszáz korona* fizetése volt és van.

Igy van ez és nagyon szomorú, hogy így van. Követelni kell a pesti színházak zavaros viszonyainak rendezését és főképpen ki kell küzdeni, hogy a *színházigazgató* a *színesznő* és *színész* minden színpadi kiadását fedezze!

Uj bárók

Mostmár aztán csend legyen itt, Ne zúgolódj pesti lakós, Beváltják mind a jegyeid, Tojás, krumpli nem lesz kapós,

Könnnyű szívvel viseljed el, Mit a nehéz helyzet rád rótt, Feledve a világegés, Megoldva sok súlyos kérdés... Kaptunk megint néhány báró!

K. S.

AZOKAT A T. ELŐFIZETŐINKET, akik „*Az Ember*”-t nem kapják pontosan, kérjük, hogy panaszukkal levelezőlapon haladéktalanul forduljanak a kiadóhatalhoz, hogy a sérelmet nyomban orvosolhassuk.

1817

Felelős szerkesztő és kiadó: Göndör Ferenc. Szerkesztőség: IV. ker., Királyi Pál-utca 14. Kiadóhivatal: VI. ker., Izabella-utca 66. Telefon: Szerkesztőség 68-86; Kiadóhivatali telefon 26-87. Megjelenik minden kedden Az Ember előfizetési ára: egy évre 50 korona, félévre 25 korona, negyedévre 12 korona 50 fillér. Egy szám ára 1 korona.

A FÖLDALATTI SZINDIRÁTUS

Kalandorjáték 5 részben. A főszerepben MAGNUS a Cabiria néger-óriása. Bemutatóra kerül hétfőn, okt. 7-én az

Előadások 5, 7 és 9 órákor. Jegyelővétől délelőtt fél 11-től 1-ig, d. u. 4 órától. Telefon József 125

OMNIA

mozgóképi-színházban
VIII., József-körút 31.

UTAZÁS A MARSBA TATJANA

Fantasztiku történet 4 felvonásban. — Azonkívül

Színháték 3 felv. — A főszerepben Mia May. — A

ROYAL-APOLLÓBAN

Előadások hétköznap 5, 7, 9 órákor

FŐVÁROSI ORFEUM

Budapest. VI., Nagymező-utca 17. szám.

Igazgató: Keleti és Ribner. Telefon 3-17

Előadás kezdete naponta este 1/8 órákor.

Fregolia átváltozó művész

A két jelölt

Follinusz—Márkus operettje és a kíséző műsor

Hamis fogsorokat és filmhulladékot

minden mennyiségben v eszek.

GROSS ANTAL,
BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 23. SZÁM

ROYAL-ORFEUM

VII., ERZSÉBET-KÖRUT 31.

Esti előadás 7-kor, délutáni 1/24-kor kezdődik

// SÖRKABARÉ kezdete 1/28-kor.

ANDRÁSSY-KÁVÉHÁZ

VII., Aréna-ut 78. (Damjanich-u. sarok.)
Bachmann hegedűművész, zenekarával minden délután és este hangversenyez.

Ladányi és Dénes kávések

ESZTENDŐ

Ára K 3.50

Kossuth Lajos levelei egy fiatal lányhoz. Az Esztendő szeptemberi ország-raszóló szenzációja. — Mindenütt kapható.

TÉLIKERT Winterry

NAGYMEZŐ-U. 22-24. TELEFON: 167-25

uj, magikus csodáival. Operette, varieté és magánszámok stb. — Kezdeté este 7 órákor. Vasárnap d.u. fél négy órákor fé árú előadás